

УДК 7.071.1:069.51(477.8)

DOI: <https://doi.org/10.25128/2411-3271.19.2.22>

Надія Білик

<https://orcid.org/0000-0003-3166-7433>

кандидат історичних наук, доцент

Тернопільський національний економічний університет

nadia-biluk@ukr.net

Аліна Угрин

<https://orcid.org/0000-0002-4035-4124>

магістр

alina_uhryn@ukr.net

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ ІОАННА ГЕОРГІЯ ПІНЗЕЛЯ В МУЗЕЯХ ТЕРНОПОЛЯ

У статті досліджено стан збереження творчої спадщини Іоанна Георгія Пінзеля в музеях Тернополя. Здійснено комплексний аналіз творів скульптора у Тернопільському обласному краєзнавчому музеї та Тернопільському обласному художньому музеї. Висвітлено культурні проекти щодо репрезентації доробку митця.

Ключові слова: творча спадщина, І. Г. Пінзель, скульптор, музей, Тернопіль.

Надежда Билык

кандидат исторических наук, доцент

Тернопольский национальный экономический университет

Алина Угрин

магистр

СОХРАНЕНИЕ ТВОРЧЕСКОГО НАСЛЕДИЯ ИОАННА ГЕОРГИЯ ПИНЗЕЛЯ В МУЗЕЯХ ТЕРНОПОЛЯ

В статье исследовано состояние сохранения творческого наследия Иоанна Георгия Пинзеля в музеях Тернополя. Осуществлен комплексный анализ произведений скульптора в Тернопольском областном краеведческом музее и Тернопольском областном художественном музее. Освещено культурные проекты по репрезентации наследия художника.

Ключевые слова: творческое наследие, И. Г. Пинзель, скульптор, музей, Тернополь.

Nadiia Bilyk

Candidate of History, Associate Professor

Ternopil National Economic University

Alina Uhryn

Master

PRESERVATION OF JOHN GEORGE PINZEL'S CREATIVE HERITAGE IN THE MUSEUMS OF TERNOPIL

In the 60-80's of the XX century by the aid of the search work of art expert V. Svientsitska, B. Voznytskyi, V. Stetsko the art works of John George Pinzel were saved (? –1761). Thus, the sculptures and carved icons of the talented artist appeared in the museum collections of Galicia. Today, part of the creative heritage is stored in the holdings of two museums in Ternopil: Ternopil Regional Museum of Local Lore (TRMLL) and Ternopil Regional Museum of Art (TRMA). Only since

the proclamation of Ukraine's independence J. G. Pinzel's heritage has become an object of study. We thank the director of the Lviv Art Gallery B. Voznytskyi for returning the name of the sculptor and his creative achievements to the field of interest of Ukrainian scientists. Afterwards, the figure of I. G. Pinzel became central in the writings of the Ternopil researcher V. Stetsko.

Topicality of the article is conditioned by the need of studying the state of conservation of the creative heritage of J. G. Pinzel in the museums of Ternopil. The purpose of the article is to carry out a comprehensive analysis of the sculptor's works in the collections of TRMLL and TRAM, to highlight cultural projects on the representation of the artist's work with the assistance of museums.

Today, six sculptures and three reliefs created by J. G. Pinzel in the 18th century for Buchach churches are stored in the museums of Ternopil. The first works of the artist came to the collection of TRMLL in 1978. In 1993, four works by J. G. Pinzel (sculptures: Saint Vincent a Paulo and Saint Francis Borgia; bas-reliefs: Miracle of Saint Nicholas and Beheading of John the Baptist were exhibited in TRMLL in the section "Culture of the Region of the end of the XVII – first half of the XIX century".

In January 2012, the exhibition opened to mark the 250th anniversary of the sculptor's death. The project curator V. Stetsko represented 300 exhibits. Six sculptures and two bas-reliefs of the artist were exhibited in a separate hall. For the first time, four allegorical figures have been demonstrated: Allegory of Faith, Wisdom, Courage and Allegory of St. Tobias. In 2014, all the artist's works were placed in a separate "John George Pinzel Hall", decorated in Baroque style.

Significant contribution to the preservation and promotion of the creative work of J. G. Pinzel belonged to Vira Stetsko (1956–2016), art expert, local historian, scientific associate of TRMLL. Her work "Pinzel and Ternopil Region" (2007) was published in Ternopil. V. Stetsko hypothesized, that J. G. Pinzel carved his portrait on the sculpture "Allegory of Courage".

TRMA plays a significant role in preserving J. G. Pinzel's creative heritage. Today the collection of the institution contains only one work of the sculptor – the bas-relief "Road to Emmaus". The masterpiece is presented in the hall of "Art of Ukraine" in the section of sacred art of Galicia.

The TRMA exposition previously stored Deacon Doors from the Protection of the Blessed Virgin Mary Church Town of Buchach. The reliefs were known as Guardian Angel and Annunciation. Thereafter, at the request of the residents of Buchach, the directorate of the art museum was forced to transfer the monument of sacred art to the church.

The creative heritage of J. G. Pinzel, stored in the collections of museums of Ternopil, is of particular relevance, since the artist's achievements represent a close connection of Western Ukrainian lands with European culture. The masterpieces of the sculptor from the Ternopil museums were selected for the exhibition of works by J. G. Pinzel in The Louvre in 2012. Today, every visitor of Ternopil museums can learn about the genius of the sculptor J. G. Pinzel, who was able to combine artistic traditions of the Baroque style with the canon of local professional carving in his own works.

Keywords: *creative heritage, I. G. Pinzel, sculptor, museum, Ternopil.*

Після завершення Другої світової війни прокомуністичні можновладці знищували на західноукраїнських землях твори сакрального мистецтва, вважаючи їх "ідеологічно шкідливими". Інтер'єри численних католицьких костельів і православних церков руйнували, а ікони, скульптури та предмети релігійного культу спалювали. Єдиним порятунком для збереження духовної спадщини краю стали експедиції науковців, які забирали вцілілі артефакти до музеїв. Завдяки пошуковій роботі мистецтвознавців В. Свенціцької, Б. Возницького, В. Стецько упродовж 60–80-х рр. ХХ ст. твори Іоанна Георгія Пінзеля (?–1761) – основоположника нової експресивної пізньобарокової пластики другої половини ХVІІІ ст. вдалося врятувати. Таким чином, скульптури та різьблені ікони талановитого митця опинилися в музейних колекціях Галичини. Частина творчої спадщини зберігається у фондах двох музеїв: Тернопільському обласному краєзнавчому (далі – ТОКМ) і Тернопільському обласному художньому (далі – ТОХМ). Актуальність теми нашої статті зумовлена необхідністю дослідження стану збереження творчої спадщини І. Г. Пінзеля в музеях Тернополя; це посилюється недостатнім розробленням проблеми в науковій літературі.

Лише після проголошення незалежності України спадщина І. Г. Пінзеля стала об'єктом вивчення. Поверненню імені скульптора та його творчого доробку в поле зацікавлень вітчизняних науковців завдячуємо директорів Львівської картинної галереї Б. Возницькому [1]. Згодом особистість І. Г. Пінзеля стала центральною у працях тернопільської дослідниці В. Стецько [9, 10, 11]. Творчість скульптора також вивчали Т. Возняк [2], Д. Крвавич [5] та ін.

Мета статті – здійснити комплексний аналіз творів скульптора у збірках Тернопільського обласного краєзнавчого музею (ТОКМ) і Тернопільського обласного художнього музею (ТОХМ), висвітлити культурні проекти щодо репрезентації доробку митця за сприяння згаданих музейних інституцій.

Фонди тернопільських музеїв містять роботи І. Г. Пінзеля, що їх створив митець у XVIII ст. для церков і костельів міста Бучача, що на Тернопільщині. Про історію їхньої “мандрівки” до Тернополя документів не збереглося. Відомо лише, що в 60-х рр. XX ст. іконостас з храму Покрови Пресвятої Богородиці був демонтований. Тривалий час царські врата, виготовлені І. Г. Пінзелем, вважали втраченими. У їх пошуках дослідники звернулися до того періоду, коли вцілілі твори перевозили до львівських музеїв. Виявилось, що царські врата з бучацької церкви члени наукової експедиції під керівництвом В. Свенціцької (1903–1991) забрали до Художнього музею (нині – Національний музей ім. Андрея Шептицького). У 2007 р. їх віднайшли в інвентарних книгах установи, де “пам’ятка була зафіксована як робота невідомого майстра XVIII ст.” [9, с. 477]. А рельєфи-приділи та дияконські врата залишалися у бучацькій церкві до кінця 1970-х років XX століття.

У контексті святкувань із нагоди 1000-ліття хрещення Київської Русі радянська влада проводила в Галичині так звані “перепрофілювання” храмів під музеї, спортивні зали, склади тощо. Було закрито і церкву Покрови Пресвятої Богородиці в Бучачі, у приміщенні якої створили музей природи. Внаслідок перепланування храму було демонтовано роботи І. Г. Пінзеля з бічних вітарів, окремі з них було понівечено. Лише після реставрації твори скульптора вперше репрезентовано на виставці в Олеському замку (1987 р.), а згодом – у Москві, Празі, Варшаві, Вроцлаві тощо [9, с. 478].

Тепер у музеях Тернополя зберігається шість скульптур і три барельєфи, що їх І. Г. Пінзель створив для храмів Бучача. “Колекція сформувалася як систематизоване досліджене мистецьке явище на початку 90-х рр. XX ст. Зважаючи на проблему браку інформативного матеріалу щодо життя і творчої спадщини І. Г. Пінзеля, формування зазначеної збірки супроводжувалося ґрунтовною дослідницькою, пошуковою та атрибуційною роботою, на базі раніше зібраного експонативного матеріалу” [9, с. 476].

Вагомий внесок у збереження та популяризацію творчого доробку І. Г. Пінзеля зробила Віра Стецько (1956–2016) – краєзнавець, мистецтвознавець, науковий співробітник Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Дослідивши походження робіт майстра у фондах музеїв, вона зазначила: “Це матеріали з церкви Покрови Пресвятої Богородиці у Бучачі: алегоричні постаті Віри (ТКМС-250), Св. Товія (ТКМС-251), Мужності (ТКМС-252), Мудрості (ТКМС-268), рельєфи – “Відсічення голови Іоанну Предтечі” (ТКМС-35), “Чудо Св. Миколая” (ТКМС-36) та скульптури – “Св. Вікентій а Пауло” (ТКМС-253), “Св. Франциск Борджія” (ТКМС-254) з костьолу Успіння Богородиці у Бучачі. Три твори, зокрема, дияконські двері “Благовіщення” (ТОХМСк-15), “Ангел-Охоронець” (ТОХМСк-16), а також рельєф “По дорозі в Емаус” (ТОХМСк-17), що надійшли у фонди музею разом із рештою експонатів з Бучача у 1978 р., у 1990 р. були передані у Тернопільський обласний художній музей, створений на базі картинної галереї – відділу Тернопільського обласного краєзнавчого музею” [9, с. 476–477].

Перші роботи І. Г. Пінзеля ТОКМ отримав у травні 1978 р. [9, с. 477]. Йдеться про барельєфи з бічного та головного вітарів церкви Покрови Пресвятої Богородиці: “Відсічення голови Іоанну Предтечі”, “Чудо Св. Миколая”, “Подорож в Емаус”, дияконські врата з цієї ж церкви, відомі під назвами: “Ангел-Охоронець” і “Благовіщення”.

У 1980-х роках твори скульптора поповнили експозицію картинної галереї – відділу ТОКМ. Ігор Герета, тоді директор картинної галереї, розміщеної у Домініканському костьолі Тернополя, в путівнику згаданого закладу культури ці твори охарактеризував так: “Шедеврами художньої різьби, що належать долоту знаменитого скульптора другої половини XVIII століття

Пінзеля, автора славнозвісних кам'яних скульптур на Бучацькій ратуші та соборі Святого Юрія у Львові й дерев'яних – в інтер'єрах культових споруд, зокрема костюлу в місті Монастирська Тернопільської області. Роботи Пінзеля захоплюють гуманізмом, динамікою композиції, емоційною напругою, енергійною пластичною мовою, досконалою технікою різьби” [3, с. 30]. Після відкриття у 1991 р. Тернопільського обласного художнього музею у новому приміщенні на вул. С. Крушельницької, 8 його постійну експозицію було передано три барельєфи скульптора: “Подорож в Емаус”, “Ангел-Охоронець” і “Благовіщення”.

У 1993 р. чотири твори І. Г. Пінзеля – дві скульптури: “Св. Вікентій а Пауло” (липове дерево, левкас, поліхромія, позолота, вис. 116 см) та “Св. Франциск Борджія” (липове дерево, левкас, поліхромія, позолота, вис. 120 см) та два барельєфи: “Чудо Св. Миколая” (липове дерево, левкас, позолота, 88×128 см) й “Відсічення голови Іоанну Предтечі” (липове дерево, левкас, позолота, 85,5×128 см) – було виставлено в ТОКМ у розділі “Культура краю кінця XVII – I половини XIX ст.” [9, с. 480–481]. На думку В. Стецько, в експозиції музею ці сакральні твори набули нової якості в процесі вивчення, дослідження і пропаганди пам'яток як музейних експонатів, що представляють культуру краю XVIII ст. Однак музеєфіковані твори продовжують зберігати складний комплекс містичних, художніх, національних міфологем, які вже є частиною історії музею” [9, с. 478–479].

2007 рік у Тернопільській, Львівській та Івано-Франківській областях проголосили “Роком Пінзеля”. У рамках проекту було відкрито у Львові, а згодом у залах ТОКМ виставку творів скульптора з колекцій музеїв Галичини. Водночас у Тернополі видано працю В. Стецько “Пінзель і Тернопільщина” (2007), підготовлено пам'ятну афішу (художник – Я. Омелян) про захід, репрезентовано набір листівок із творами І. Г. Пінзеля, наявними у фондах тернопільських музеїв.

У січні 2012 року в Тернопільському обласному краєзнавчому музеї відкрито виставку, приурочену 250-річчю від дня смерті скульптора. Куратор проекту В. Стецько репрезентувала понад 300 експонатів: книжки про І. Г. Пінзеля, рідкісні архівні фотографії 20-х рр. XX ст., альбоми, спецконверти, марки, публікації про заходи з пошанування митця у 2007 році. Було показано документальний фільм про скульптора, який на Тернопільщині зняли японські кінематографісти [6]. В окремому залі було виставлено шість скульптур і два барельєфи митця. Вперше продемонстровано чотири алегоричні постаті: Віри (липове дерево, біла фарба, вис. 75 см), Мудрості (липове дерево, біла фарба, вис. 75 см), Мужності (липове дерево, біла фарба, вис. 75 см) та Св. Товія (липове дерево, біла фарба, вис. 75 см) [9, с. 482–485]. Ці скульптури з бічних вітарів церкви Покрови Пресвятої Богородиці, як уже зазначено, раніше зберігались у фондах музею.

У 2014 р. всі роботи митця розмістили в окремій “Залі Іоанна Георгія Пінзеля”, оформленій у стилі бароко. Серед шедеврів майстра виділяють скульптури для католицького костюлу в Бучачі. Зокрема, засновник місіонерського ордену єзуїтів Св. Вікентій зображений піднесеним, ласкавим і приязним, він тримає за руку вередливе дитя, провадячи його до Бога вірним шляхом. Тоді як генерал ордену єзуїтів Св. Франциск Борджія зображений незалежним і впевненим у собі. Ці різьблені постаті засвідчують “високий професіоналізм І. Г. Пінзеля як вітарного скульптора”, водночас репрезентують новаторство митця у трактуванні пластичних образів, оскільки для підсилення акцентів майстер використав складну “поліхромію на відкритих частинах тіла” персонажів [9, с. 486].

У барельєфах “Відсічення голови Іоанну Предтечі” та “Чудо Св. Миколая” І. Г. Пінзель не лише скрупульозно вирізьбив деталі будівель і постатей, а й детально опрацював задній план композиції. Обидві ікони обрамив асиметричним орнаментом з переривистих завитків, а також позолотив їх поверхню.

Віра Стецько висловила гіпотезу: І. Г. Пінзель вирізьбив на скульптурі “Алегорія Мужності” свій портрет. Обґрунтовуючи версію, музейниця зазначила, що саме “спотворене болем обличчя на правій руці може бути автографом автора. У ті часи не прийнято було підписувати роботи, створені для храмів, тому майстер на одній з останніх робіт вирізьбив автопортрет” [8]. Доречно згадати, що так само Мікеланджело Буонаротті зобразив себе у вигляді маски на здертій шкірі апостола Варфоломія у сцені “Страшного суду”, що була

центральною у фресковому розписі стелі Сикстинської капелли у Ватикані [10, с. 22]. Із цим титаном італійського Відродження галицького скульптора єднає спільна риса у творчості, котру помітив Б. Возницький: “Висока людяність, увага не тільки на почуттях, а й на значимості героїв”. Також це авторитетний мистецтвознавець написав про генезу творчості митця: “Сприйняття Пінзелем (подібно до іншого європейського художника Ель Греко) традицій візантинізму і застосування їх у досягненнях європейського бароко-рококо свідчить про надзвичайне обдарування, чутливість та високу естетичну культуру мистця-новатора” [1, с. 104]. У художній манері майстра відчувається захоплення спадщиною Лоренцо Берніні, основоположника стилю бароко в Італії.

Окрім того, галицький скульптор перейняв кращі традиції представників місцевої школи різьби. Як матеріал для своїх творів І. Г. Пінзель використовував липове дерево, поширене на західноукраїнських землях. Уже перші роботи митця, створені для бучацьких храмів у 1740-х рр., були позначені “виразними анатомічними пластичними пошуками у заокругленнях форм, що характерні для творів невеликих розмірів, які дещо нагадують різьбу в мармурі” [9, с. 485]. Більшість скульптур автор пофарбував у білий колір, а у творах “Алегорія Мужності” та “Св. Товій” використав позолоту.

У збереженні творчої спадщини І. Г. Пінзеля значну роль відіграє інша музейна інституція Тернополя – Тернопільський обласний художній музей (ТОХМ), у збірці якого спочатку було три барельєфи митця. Сьогодні у колекції цього закладу зберігається лише одна робота І. Г. Пінзеля – барельєф “Подорож в Емаус”. Шедевр представлено у залі “Мистецтво України” в секції сакрального мистецтва Галичини. “Подорож в Емаус” (липове дерево, левкас, позолота, 82×194 см / інв. № Ск-17) – це антепендій із центрального вівтаря церкви Покрови Пресвятої Богородиці в Бучачі [9, с. 477]. Скульптор відтворив біблійну історію про двох подорожніх, котрі дорогою до міста Емаус, що біля Єрусалима, зустріли таємничого незнайомця; ним був Ісус Христос, який з’явився своїм учням після воскресіння. Митець зумів перенести цей сюжет на площину: вирізьбив три постаті на фоні міського пейзажу, який обрамив декоративним орнаментом з асиметричних завитків. На офіційному сайті ТОХМ представлено фото барельєфа “Подорож в Емаус”, також там наголошено: “Барельєфи Пінзеля – справжні музейні перлини, що мають світове значення” [7].

В експозиції ТОХМ донедавна зберігалися дяконські врата з церкви Покрови Пресвятої Богородиці в Бучачі. Барельєфи були відомі під назвою “Ангел-Охоронець” (липове дерево, левкас, позолота, 183×84,5 см / інв. № Ск-16) і “Благовіщення” (липове дерево, левкас, позолота, 182×85 см / інв. № Ск-15) [9, с. 478–479]. Згодом, на вимогу мешканців Бучача й за рішенням депутатів Бучацької районної ради і Тернопільської обласної ради, дирекція художнього музею змушена була передати пам’ятку сакрального мистецтва до бучацького храму.

Творча спадщина І. Г. Пінзеля, що зберігається в колекціях музеїв Тернополя, сьогодні набуває особливої актуальності, оскільки доробок митця репрезентує тісний зв’язок західноукраїнських земель із європейською культурою. Скульптури і барельєфи основоположника нової експресивної пізньобарокової пластики другої половини XVIII ст. викликали жвавий інтерес у міжнародній спільноті: сім з восьми шедеврів ТОХМ було відібрано для виставки творів скульптора в Луврі. На цій виставці також експонували барельєфи “Ангел-Охоронець” і “Благовіщення” з колекції ТОХМ. Перед відправленням до Парижа їх фахово реставрували у Львові.

Виставка під назвою “Іоанн Георгій Пінзель. Барокова скульптура України XVIII століття”, що діяла в Парижі з 22 листопада 2012 року до 25 лютого 2013 року, викликала у поціновувачів мистецтва захоплення. Після її триумфального завершення твори І. Г. Пінзеля було повернуто до Тернополя. Організацію та експонування виставки І. Г. Пінзеля в Луврі було визнано “найвизначнішою музейною подією України 2012 року” за рішенням Міжнародного благодійного фонду “Україна–3000” й Українського центру розвитку музейної справи, водночас було відзначено діяльність тернопільських музеїв [4, с. 231].

Отже, вагомою складовою діяльності Тернопільських обласного краєзнавчого та обласного художнього музеїв є збереження творчої спадщини Іоанна Георгія Пінзеля. Завдяки

подвижницькій праці музейників у фондах цих інституцій близько сорока років зберігаються твори відомого скульптора, що стали феноменом європейського мистецтва доби бароко. Тепер кожен відвідувач музейних установ Тернополя має змогу пізнати геніальність майстра, який у своїх роботах зумів поєднати європейські художні традиції з каноном місцевої професійної різьби, створив новий феномен скульптури, що увійшла в європейський контекст як українська експресивна пізньобарокова пластика другої половини XVIII століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Возницький Б. Микола Потоцький староста Канівський та його митці архітектор Бернад Меретин і сницар Іоанн Георгій Пінзель. Львів : Центр Європи, 2005. 160 с.
2. Возняк Т. Життєпис та інтелектуальна біографія Майстра Пінзеля. *Іоанн Георг Пінзель. Скульптура. Перетворення : альбом*. К. : Грані-Т, 2007. С. 7–14.
3. Герета І. Картинна галерея Тернопільського краєзнавчого музею : путівник. Львів : Каменярь, 1981. 79 с. ; іл.
4. Дуда І. Історія формування музейної збірки Тернопільського обласного художнього музею. *Збірник праць : том 8. Музеї Тернопільщини*. Тернопіль : ТзОВ “Терно-граф”, 2013. С. 218–233.
5. Крвавич Д. Скульптор Пінзель – феномен мистецтва XVIII ст. *Українська скульптура періоду бароко. Занятки НТШ. Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва*. Львів, 1998. Т. 236. С. 135–145.
6. На виставці Пінзеля зібрані сотні експонатів. URL: <http://zz.te.ua/na-vystavtsi-pinzelya-zibraly-sotni-eksponativ/> (дата звернення: 15. 11. 2018).
7. Офіційний сайт Тернопільського обласного художнього музею. URL: <http://artmuseum.te.ua/> (дата звернення: 15. 11. 2018)
8. Попович Ж. Віра Стецько знайшла автопортрет Пінзеля. *Газета по-українськи*. 2007. 21 серпня.
9. Стецько В. Відображення творчості Іоанна Георгія Пінзеля у збірці Тернопільського обласного краєзнавчого музею. *Збірник праць : том 8. Музеї Тернопільщини*. Тернопіль : ТзОВ “Терно-граф”, 2013. С. 475–495.
10. Стецько В. Пінзель і Тернопільщина. Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. 48 с.
11. Таїна Пінзеля : альбом / упоряд. та передм. В. Стецько. К. : Майстер книг, 2012. 168 с.

REFERENCES

1. Voznytskyi, B. (2005). *Mykola Pototskyi starosta Kanivskyi ta yoho myttsi arkhitektor Bernard Meretyin i snytsar Ioan Heorhii Pinzel* [Mykola Pototsky, the elder Kanivsky and his artists, architect Bernard Meretin and dreamer John Georg Pinzel], Lviv: Tsentr Yevropy. (in Ukrainian).
2. Vozniak, T. (2007). Master Pinzel's biography and intellectual biography. *Ioann Heorh Pinzel. Skulptura. Peretvorennia: albom* [John Georg Pinzel. Sculpture. Convert: album], Kyiv: Hrani-T, pp. 7–14. (in Ukrainian).
3. Hereta, I. (1981). *Kartynna halereia ternopilskoho kraieznavchoho muzeiu : putivnyk* [Art Gallery of Ternopil Regional Museum of Local Lore: guide], Lviv: Kameniar. (in Ukrainian).
4. Duda, I. (2013). History of the formation of the museum collection of Ternopil Regional Museum of Art. *Zbirnyk prats : tom 8. Muzei Ternopilshchyny* [Collection of works: volume 8. Museums of Ternopil region], Ternopil: TzOV “Terno-hraf”, pp. 218–233. (in Ukrainian).
5. Krvavych, D. (1998). Sculptor Pinsel – a phenomenon of art of the XVIII century. *Ukrainska skulptura periodu baroko. Zapysky NTSh. Pratsi Komisii obrazotvorchoho ta uzhytkovoho mystetstva* [Ukrainian sculpture of the Baroque period. Notes by NTSH. Proceedings of the Fine and Applied Arts Commission], Lviv, Vol. 236. pp. 135–145. (in Ukrainian).
6. Hundreds of exhibits were collected at the Pinzel exhibition, available at: <http://zz.te.ua/na-vystavtsi-pinzelya-zibraly-sotni-eksponativ/> (access date 15.11.2018)
7. Official site of Ternopil Regional Museum of Art, available at: <http://artmuseum.te.ua/> (access date 15.11.2018)

8. Popovych, Zh. (2007). Vira Stetsko found a self-portrait of Pinzel, *Hazeta po-ukrainsky* [Newspaper in Ukrainian], August 21. (in Ukrainian).
9. Stetsko, V. (2013). Reflection of the work of John Georg Pinzel in the collection of Ternopil Regional Museum of Local Lore. *Zbirnyk prats : tom 8. Muzei Ternopilshchyny* [Collection of works: volume 8. Museums of Ternopil region], Ternopil: TzOV “Terno-hraf”, pp. 475–495. (in Ukrainian).
10. Stetsko, V. (2007). *Pinzel i Ternopilshchyna* [Pinzel and Ternopil region], Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky. (in Ukrainian).
11. Stetsko, V. (2012). *Taina Pinzelia : albom* [Pinzel’s Secret: Album], Kyiv: Maister knyh. (in Ukrainian).

УДК 687.01:646.48

DOI: <https://doi.org/10.25128/2411-3271.19.2.23>

Вікторія Будяк

<https://orcid.org/0000-0002-4537-8766>

кандидат мистецтвознавства, доцент

Черкаський державний технологічний університет

toris87@ukr.net

АКСЕСУАРИ ТА ДОПОВНЕННЯ – НЕВІД’ЄМНІ АТРИБУТИ ГЛАМУРНОГО КОСТЮМА

У статті досліджено жіночий костюм кінця XIX–XX ст., який став підґрунтям для формоутворення гламурного костюма. Визначено, яку роль відведено аксесуарам та доповненням у структурі костюма. Охарактеризовано і класифіковано аксесуари за призначенням та принципами формоутворення в дизайні костюма. Висвітлено еволюцію розвитку основних атрибутів гламурного костюма та їх втілення в сучасній дизайн-практиці.

Ключові слова: гламурний образ, оздоблення, декорування, головні убори, ювелірні прикраси, макіяж.

Викторія Будяк

кандидат искусствоведения, доцент

Черкасский государственный технологический университет

АКСЕССУАРЫ И ДОПОДНЕНИЯ – НЕОТЪЕМЛЕМЫЕ АТРИБУТЫ ГЛАМУРНОГО КОСТЮМА

В статье исследован женский костюм конца XIX–XX вв., который стал основой для формообразования гламурного костюма. Определено, какую роль играют аксесуары и дополнения в структуре костюма. Охарактеризованы и классифицированы аксесуары по назначению и принципам формообразования в дизайне костюма. Освещена эволюция развития основных атрибутов гламурного костюма, их воплощение в современной дизайн-практике.

Ключевые слова: гламурный образ, отделка, декорирование, головные уборы, ювелирные украшения, макияж.

Viktoriia Budiak

Candidate of Art Studies, Associate Professor

Cherkasy State Technological University